

รอซีตะ ดาโอ๊ะ

แผ่นดินนี้...เพื่อเธอ

รอซีตะ ดาโอ๊ะ
รอฮานี จือนารา

ย้อนอดีตเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ครั้งพ่อของฉันทั้งอยู่ที่บ้านพร้อมหน้าพร้อมตากับครอบครัว พ่อของฉันทั้งเป็นบาบอ ที่เขาเรียกในภาษาไทยว่า โต๊ะครูสอนศาสนาอิสลาม พ่อจะสอนกีตาบประจำอยู่ที่ ปอนาะ อัลอิสลามียะห์ บ้านดัลมกือราวัต ตำบลคลองใหม่ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ฉันทั้งจำภาพในช่วงนั้นได้ดีว่า พ่อจะสอนกีตาบบนบालา หรือศาลาละหมาด และมีลูกศิษย์จำนวนมากมาเรียนกับพ่อ ทั้งระดับเยาวชน อายุวัยกลางคนจนถึงวัยชรา มีทั้งไปกลับ และอยู่ประจำ ซึ่งส่วนใหญ่ลูกศิษย์ก็เป็นชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง สิ่งที่พ่อฉันทั้งสอนนอกจากหลักศรัทธา หลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม พ่อก็ยังสอนเรื่องชะตากรรมของความเป็นอยู่ของชาวมลายูปัตตานีในขณะนั้นด้วยว่า

“คนมลายูปัตตานีเป็นผู้ที่ถูกกดขี่ เรามีกฎหมายเฉพาะ (กฎหมายอิสลาม) ของเราเอง แต่เราไม่สามารถนำมาใช้ได้”

ครั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ประท้วงหน้าศาลากลางปัตตานีเมื่อปี พ.ศ. 2518 ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวฉันทั้งก็ต้องเปลี่ยนไป!

ตอนนั้นฉันทั้งอายุประมาณ 7 ขวบ เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมพ่อบ่อยๆ มาเยี่ยมไม่ใช่เพื่อสัมพันธ์ไมตรีอันดีหรอก แต่การมาเยี่ยมก็เพื่อจะมา

กระซอกพอสู่ในกรงที่เขาเตรียมไว้ต่างหาก เหตุนี้ทำให้พ่อต้องหนีออกจากบ้าน หนีจากความโหดร้ายของเจ้าหน้าที่ และต้องทิ้งปอเนาะให้ร้าง ทิ้งลูกๆ ให้กำพร้า ทิ้งภรรยาให้ทำงานเลี้ยงลูกตามลำพัง ทั้งๆ ที่พ่อยังไม่เสียชีวิต ยังมีเรี่ยวแรงและมีพลังอันแรงกล้าที่จะเลี้ยงลูก และส่งเสียลูกๆ ให้เรียนหนังสือให้จบชั้นสูงๆ

พ่อก็มีลูกกับแม่ของฉัน 5 คน ฉันเป็นลูกคนที่ 2 ส่วนน้องสุดท้องในขณะนั้นยังเล็กอยู่มากๆ ประมาณ 5 เดือนได้ ก่อนที่พ่อจะก้าวลงจากบ้าน พ่อเดินมาจูบลูกๆ ทั้ง 5 คน และอุ้มลูกคนสุดท้องพลาญพุดเบาๆ ว่า “อยู่กันดีๆ นะ อย่าทะเลาะกัน พ่อจะไปทำงาน”

หลังจากวันนั้นจนถึงวันนี้เกือบ 40 ปีแล้ว พ่อไม่ได้กลับบ้านอีกเลย พ่อทิ้งปอเนาะ และครอบครัว ทำให้แม่ของฉันลำบากมากๆ แม่ต้องตระเวนออกหางานทำ แม่ไม่ได้เกี่ยงว่างานนั้นเป็นงานประเภทไหน ขอแค่งานนั้นเป็นงานที่สุจริต แม่พุดเสมอว่า “แม่จะทำงานทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินส่งเสียลูกๆ เรียนหนังสือ”

อย่างไรก็ตาม ฉันก็มีโอกาสไปเยี่ยมพ่อในป่ากับแม่ ฉันจะไปเก็บยางวงที่เขาทิ้งบริเวณที่พ่ออยู่จำนวนมาก เพราะในแต่ละวันจะมีชาวบ้านนำอาหารไปให้พ่อและเพื่อนของพ่อประมาณ 20 คน อาหารในแต่ละวันก็กินไม่หมด

ด้วยใจที่รักแม่และเป็นห่วงแม่ เมื่อใดที่แม่กลับมาเหนื่อยๆ และนอนหลับสนิทแล้ว ฉันจะเอามือไปแตะที่อกของแม่สังเกตดูว่าหัวใจของแม่ยังเต้นอีกหรือเปล่า สิ่งที่ฉันกลัวที่สุดตอนนั้นก็คือ กลัวว่าแม่ต้องจากฉันไปอีกคน!

ตอนที่แม่ส่งฉันเรียนชั้นอนุบาล อายุของฉันเข้า 8 ปีแล้ว ฉันตัวใหญ่ที่สุดในห้อง เพื่อนยังล้อว่า ทำไมเพิ่งเข้าโรงเรียน เพราะคนที่อายุคราวเดียวกันก็กำลังเรียนอยู่ชั้น ป. 1 หมดแล้ว ฉันเก็บคำพูดของเพื่อนมาเล่าให้แม่ฟัง แม่บอกว่า “แม่จะส่งตามกำหนดไม่ได้ เพราะลูกยังไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนเกิด แม่ต้องเดินเรื่องทำสำเนา จึงทำให้เสียเวลาและเรียนช้ากว่าเพื่อน” แต่โชคที่ฉันเรียนใช้ได้ ทำให้เพื่อนๆ รัก และร่วมเล่นกับฉัน

ในช่วงที่เรียนชั้นประถมแม่เริ่มสุขภาพไม่ค่อยดี บางวันแม่ทำงานไม่ไหว ทำให้พี่น้องของฉันต้องไปเรียนโดยไม่ได้พกเงิน แต่แม่จะห่อข้าวใส่กระเป่าเพื่อเป็นอาหารกลางวัน ฉันจำได้ว่า ตลอด 7 ปีที่เรียนในโรงเรียนประถมไม่เคยพกเงินเกิน 5 บาท

ครั้งหนึ่งคุณครูพูดชวนคิดว่า “เอ๊ะ! ทำไมคนอื่น ๆ สามารถเรียนหนังสือชั้นสูงๆ แล้วจบออกมาเป็นครูได้ เขาเอาเงินที่ไหนมาเรียน” ฉันจึงเก็บข้อสงสัยนี้ไปถามแม่ แม่กลับตอบเชิงการเมืองว่า

“พวกเขาเหล่านั้น คือคนสยาม เขาปกครองประเทศเรา เขาก็มีเงินเยอะสิ ส่วนเราเป็นคนมลายูถูกเขาปกครอง ถูกเขากดขี่ ทำงานไปก็แค่นั้น หากเราเรียนสูงเกิน เราก็คงต้องเป็นคนรับใช้เขาอีก” ซึ่งคำตอบนั้นฉันไม่เข้าใจเลย ก็เงิบไม่รู้จะตอบว่ายังไง

เมื่อจบ ป. 6 ฉันอยากเรียนต่อ ม.1 แต่แม่กลับบอกว่า “ไม่ต้องเรียนก็ได้สายสามัญ เรียนสายอาหรับอย่างเดี๋ยวก็นพอแล้ว เพราะแม่ไม่มีเงิน” แต่ด้วยความมุ่งมั่น ฉันคิดว่าต้องหาเงินด้วยตัวเอง ช่วงนั้นมีชาวบ้านรับจ้างห่อขนม จึงรับจ้างได้รายได้วันละ ประมาณ 20-30 บาท พอเป็นค่าขนม

ช่วงที่กำลังเรียนชั้น ม.1 –ม.3 ฉันเรียนที่โรงเรียนประสานวิทยา บ้านพงस्ता อ.ยะรัง จ.ปัตตานี รู้สึกสนุกมาก แต่สงสารแม่มาก เพราะแม่ต้องกู้ยืมเงินของชาวบ้านมาส่งเสียลูกๆ เรียน ฉันเห็นแม่หน้าตาอิดโรย แต่แม่ไม่เคยบ่น เพราะลึๆ แล้ว แม่อยากให้ลูกมีการศึกษา เมื่อจบ ม.3 ฉันก็อยากเรียนต่อ ม.4 ฉันได้บอกกับแม่ว่าอยากเรียนต่อ เมื่อพูดจบฉันเห็นน้ำใส ๆ จากดวงตาของแม่รินไหลลงมาอาบแก้มพลางพยักหน้าตอบรับ ฉันจึงไปสมัครเรียนที่โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ จังหวัดยะลา ตอนอยู่ ม.4 – ม.6 ค่าใช้จ่ายยิ่งมาก บางวันฉันต้องถือศีลอด เพราะไม่มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร แต่มีพอจ่ายค่ารถเท่านั้น จำได้ว่าตอนนั้นค่ารถไป-กลับ 4 บาท เสื้อผ้าชุดนักเรียนไม่ต้องพูดถึงเพราะช่วงที่เรียนที่ยะลาภายใน 4 ปี ฉันมีชุดนักเรียนเพียง 2 ชุดเท่านั้น

เมื่อฉันเรียนจบม.6 แล้ว ก็คิดว่าคงไม่ต้องต่อสายสามัญแล้ว แต่เลือกเรียนต่อสายศาสนาอย่างเดียวจนจบอยู่ชั้น 3 ชานาวิ หรือชั้น 10 ช่วงปีสุดท้าย ฉันไปฝึกสอนหนังสือที่โรงเรียนตาดีกา เพื่อประเมินว่าเราได้รับความรู้มาเท่าไร ช่วงนั้นต้องซื้อของจีปาละ แม่ต้องกู้เขาอีก น่าเห็นใจแม่มาก แต่แม่เก็บความรู้สึคนั้นได้ แม่ไปกู้เพื่อนมา 1,000 บาท แต่เพื่อนของแม่บอกว่ายกให้เลยเพื่อลูกของเธอ

หลังจากจบชั้น 3 ชานาวิ ฉันไม่ชอบอยู่เฉยๆ จึงไปเรียนกีตากับพ่อที่มาเลเซีย (ซึ่งแต่เดิมพ่อจะอยู่ที่บ้านไม่ได้เลยอพยพไปอยู่มาเลเซีย และได้เปิดปอเนาะที่มาเลเซีย) ในจำนวนลูกศิษย์ที่พ่อรักมีอยู่คนหนึ่ง พ่อจึงยกฉันให้เขา เขาคือนั้นคือ นายสการ์ริยา ยูโซะ ที่ไปเสียชีวิตในมัสยิดกรือเซะ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 นั้นเอง

เดิมทีเขารียนอยู่ตามปอเนาะดั้งเดิมในจังหวัดปัตตานี แต่พอได้ข่าวว่าบอบ พ่อของฉันทึหายตัวไปจากปัตตานี และไปได้ว่าสนาบารมี มีผู้คนยกย่อง นับหน้าถือตา ได้เปิดปอเนาะที่ประเทศมาเลเซียเขาจึงตามพ่อฉันทึเพื่อไปเรียนต่อ

พอทำพิธีแต่งงานเสร็จเรียบร้อยฉันทึกับสามีก็กลับมาอยู่บ้านเกิดเมืองนอนของเราเอง ความเป็นอยู่ที่มาเลเซียถึงแม้จะปลอดภัยอยู่อย่าง เป็นสุขแต่สู้อยู่ที่บ้านเราไม่ได้ เราทั้งสองไม่มีทรัพย์สินสมบัติอะไรเป็นหลักค้ำประกัน แต่ที่เรทั้งสองมีคือวิชาความรู้

พอถึงบ้านเราก็สร้างกระท่อมเล็กๆ ไว้ซุกหัวนอน และต่อมาก็มีเด็ก ๆ มาเรียนอัลกุรอาน และเรียนกีตาบไปด้วย ซึ่งชีวิตช่วงนั้นก็ลำบากเหมือนกัน เราไม่มีงานที่เป็นหลักเป็นแหล่ง เราต้องยึดอาชีพเป็นเกษตรกรไปชั่วคราว ต้องออกไปทำนา ปลูกมัน ปลูกข้าวตามประสาชาวบ้าน แต่เราไม่ลืมที่จะเอาหนังสือเรียนมาอ่านเสมอ โดยเฉพาะหนังสือเกี่ยวกับสังคม ต่อมาสามีได้ไปสอนหนังสือในโรงเรียนใกล้บ้าน

ชีวิตครอบครัวของเราอยู่กันอย่างมีความสุข มีลูกด้วยกัน 5 คน ผู้ชายสองคน และผู้หญิงสามคน ส่วนสามีนั้นเมื่อว่างจากการสอนเขาจะไปทำสวน ทำนา หรือบางทีอาจจะรับจ้างงานทั่วไป เช่น ถางหญ้า เพาะชำต้นกล้า หาปลาตามหนองบึง คือพูดได้ว่างานไหนที่เขาชอบ เขาก็จะทำทุกอย่างโดยไม่ได้เลือกว่างานนั้นเป็นงานที่หนักหรือเป็นงานที่เบา แต่ขออย่างเดียวว่างานเหล่านั้นเป็นงานที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม

การเป็นอุสตาซสมัยนั้นเงินเดือนไม่แน่นอน บางเดือนถ้าบประมาณของโรงเรียนไม่มีเขาก็ไม่จ่ายให้ บางเดือนถ้าบประมาณมีน้อยทางโรงเรียนก็จะจ่ายแค่ครึ่งหนึ่ง ซึ่งไม่แน่นอนนัก แต่ด้วยใจรักการสอน

รักในความเป็นผู้ให้ ถึงเงินเดือนจะได้หรือไม่ได้ เขาก็จะทำหน้าที่เป็น
ผู้สอนโดยไม่ได้บ่น ไม่ได้ย่อท้อ เพราะเขาคิดว่า นั่นคือหน้าที่ของผู้รู้ที่จะ
ต้องกระจายความรู้ที่นับวันสังคมไม่ค่อยเอาใจใส่ในเรื่องของศาสนา

เพราะฉะนั้นรายได้หลักของครอบครัวตอนนั้นไม่ได้อยู่ที่เงินเดือน
ของการเป็นอุสตาซ (ครูสอนศาสนาที่เป็นผู้ชาย) แต่เราจะมีรายได้จาก
งานเสริมที่เราเจียดเวลาจากงานหลัก แม้เรามีรายได้ที่น้อยนิด แต่เรา
รู้จักพอในการจับจ่ายใช้สอย ไม่สุรุ่ยสุร่าย เลือกซื้อของที่จำเป็นมากที่สุด
ของที่ไม่จำเป็นเราเลือกซื้อทีหลัง

ฉันยังจำได้ว่าช่วงหลังมีชาวบ้านมาขอร้องไห้สามีสอนอัลกุรอาน
และกิตาบในเวลากลางคืน สามีก็นั่งปากและจะสอนทุกคืนยกเว้นคืนวัน
ศุกร์เท่านั้น สามีจะทุ่มเทชีวิตกับการสอน การอ่านมาก กลางวันจะสอน
ในโรงเรียน กลางคืนจะสอนกิตาบและอัลกุรอาน และจะสอนพิเศษวิชา
นาฮู ซอราฟ (ไวยากรณ์ภาษาอาหรับ) ทำให้เขาไม่มีเวลาจะทำงานอย่างอื่น
งานไร่ งานนาก็ต้องหยุดและต้องเพิ่มเวลาในการค้นคว้า หาหนังสืออ้างอิง
เปิดพจนานุกรมอาหรับมลายู หรือบางทีต้องไปถามผู้รู้เพิ่มเติม

ชีวิตดำเนินไปอย่างราบรื่น เราอยู่อย่างง่าย ๆ เราไม่ได้ให้ความสำคัญ
สำคัญในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง สามีเคยบอกกับฉันว่า “วิชาความรู้
ที่เราว่าเรียนมานี้แหละ เป็นทรัพย์สินอันล้ำค่า ไม่มีใครสามารถมาปล้น
มาขโมยจากเราได้ ที่สำคัญวิชาความรู้เหล่านี้เราก็สามารถแปรเป็น
ทรัพย์สินเงินทองได้”

ในปี พ.ศ. 2546 ฉันคลอดลูกคนสุดท้ายที่โรงพยาบาลปัตตานี
นี่เป็นครั้งแรกที่ฉันคลอดลูกที่โรงพยาบาล ส่วนลูกคนอื่นๆ คลอด
ที่บ้านกับหมอดำแย ฉันจะเลือกคลอดที่บ้านมากกว่า เพราะที่บ้าน

คนทำคลอดเป็นผู้หญิง และนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกับเรา ในยามที่เราเจ็บปวด เขาสามารถมาบีบนวด และให้กำลังใจในแนวทางของอิสลาม คือจะพูดเสมอๆ ว่า อดทนไว้ อย่าลืมหัดถึงอัลลอฮ์ อัลลอฮ์มีองค์เดียว จงยึดมั่นในความเชื่อต่ออัลลอฮ์ เขาจะยิ้มตลอดเวลาเพื่อให้เรามีกำลังใจ ในการคลอด และรอต้อนรับโลกใหม่ของลูกน้อย พอลูกเกิดเขาจะอ่านดุอาอ (ขอพร) ให้ฟังทันที

สาเหตุที่ฉันไปคลอดที่โรงพยาบาลในครั้งนี้ เพราะฉันคลอดที่บ้านไม่ไหว ตอนที่เจ็บท้องใหม่ ๆ รู้สึกเพลียมาก อาจเป็นเพราะเรามีอายุมากขึ้นและเป็นลูกคนที่ 5 ก็เลยตัดสินใจไปคลอดที่โรงพยาบาลที่โรงพยาบาลฉันและสามีได้รู้จักกับเจ้าของร้านทองฟิตรีปาลัส เราได้พูดคุยกันและได้ถามทุกข์สุขของกันและกัน จนเราสนิทสนมและไปมาหาสู่กันตลอด

ครั้งเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 วันที่สะเทือนขวัญ สะเทือนใจของคนมลายูปัตตานี และสะเทือนใจของคนทั่วโลกก็ว่าได้ เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ชีวิตอันบริสุทธิ์ของคนที่ต้องการเรียกร้องความยุติธรรมจากรัฐไทยที่พวกเขาถูกปกครองมาเป็นเวลาอันยาวนาน ต้องจบชีวิตลงด้วยฝีมืออำมหิตของผู้ที่มีอำนาจในประเทศ หนึ่งในนั้นคือ สามีสุดที่รักของฉันร่วมอยู่ด้วย

เจ้าหน้าที่ได้ใช้อาวุธสงครามหนักถล่มในมัสยิดกรือเซะ เขาทำไปอย่างโหดร้ายทารุณเขาไม่มียึดหลักมนุษยธรรม เขาใช้อาวุธภาคพื้นดินและภาคอากาศ ซึ่งงบประมาณในการฆ่าคนบริสุทธิ์ในครั้งนั้นนับไม่ถ้วน เขาไม่คิดหรือกว่างบประมาณในการฆ่าคนที่กำลังหาความยุติธรรมนั้นมันจะนำพาซึ่งความหายนะของบ้านเมืองอย่างไร้จบ

สามีของฉันได้ออกจากบ้านไปเมื่อคืนวันพุธ เขาบอกกับฉันขณะกำลังให้ผมลูกคนสุดท้ายอายุประมาณหนึ่งขวบว่า จะไปละหมาดมัฆริบที่มีสยิดใกล้บ้าน คืนนั้นทั้งคืนฉันเฝ้ารอการกลับมาของเขาและงีบหลับไป ตื่นขึ้นมาจะละหมาดซุบฮีเขาก็ยังไม่กลับมาอีก

เวลาประมาณแปดโมงเช้าของวันใหม่ วันพุธที่ 28 เมษายน 2547 มีข่าวออกมาทางช่องต่างๆ ของทีวีเมืองไทยว่ามีผู้ก่อการร้ายซุ่มตัวอยู่ในมัฆริบหรือเซะ เขาใช้มัฆริบเป็นเกราะกำบัง ซึ่งข่าวที่นักข่าวอ่านนั้นใส่ร้ายคนที่อยู่ในมัฆริบตลอด ทว่าเป็นผู้ก่อการร้าย บ้างก็บอกว่าเป็นโจรได้ หรือเป็นผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งข่าวที่ออกมามันเฉือนหัวใจฉันมาก ซึ่งตอนนั้นฉันยังไม่รู้เลยว่า สามีของฉันร่วมอยู่ด้วย เพราะคิดว่าเขายังนอนอยู่ที่มัฆริบที่เขาไปละหมาดมัฆริบตั้งแต่วันที่ห้า

ขณะที่กำลังฟังข่าวนั้น ฉันนึกสงสัยว่าแล้วใครบ้างล่ะที่เป็นโจรหรือว่าสามีของฉันร่วมอยู่ด้วย ทำไมสามีของฉันยังไม่กลับ หรือว่าเขาใช้ไหมที่ถูกตีตราว่าเป็นโจรได้ ฉันสับสนมากเลยต้องปิดทีวี นั่งอยู่เฉยๆ เห็นเสื้อผ้าของเขายังแขวนอยู่ที่ราวตากผ้า เห็นหนังสือตำรับตำรา ปากกา ดินสอยังวางอยู่บนโต๊ะ เห็นรองเท้าที่เป็นคู่เดินทางยังวางอยู่บนชั้นบันได ลูกๆ เริ่มจองแง หิวข้าวร้องไห้ตามประสาเด็ก ฉันเข้าครัว หุงข้าว เจียวไข่ เป็นอันเสร็จเรียบร้อย ยกให้ลูกๆ กิน ส่วนตัวเองกินไม่ลง นอนกอดลูกคนเล็กใจคิดต่างๆ นานา

และแล้วเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่บ้านมาบอกว่า ช่วยหาบัตรประชาชนของสามีหน่อย เพราะเขาจะพาไปที่อำเภอ เมื่อฉันยื่นบัตรประชาชนให้เขา เขาพลันพูดว่า “สามีเธออาจเสียชีวิตแล้วที่มัฆริบหรือเซะ และจะนำศพไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร” ฉันตกใจมาก

ท่าอะไรไม่ถูก นั่งอยู่กับที่ปล้นอ่านดูเอาให้กับคนตาย ลูกๆ ที่รู้ความ
นั่งเงียบไม่พูด ไม่จา ไม่ถามอะไรสักคำ

พอจะพลบค่ำ มีคนมาบอกให้ไปรับศพที่ค่ายอิงคยุทธบริหารเพื่อ
มาทำพิธีทางศาสนา วันนั้นทั้งวันฉันกินอะไรไม่ลง เรื่องศพของสามีญาติๆ
ช่วยจัดการให้ เขาได้เอาศพจากค่ายมาถึงบ้านก็ค่ำแล้ว ญาติมารับฉันและ
ลูกๆ ไปอยู่ที่บ้านญาติที่ใกล้กับกุโบร์ เพื่อนบ้าน ลูกศิษย์ ลูกหาของสามี
มากันเต็มบ้านเต็มถนน เพื่อจะต้อนรับศพ และจะส่งศพไปยังสุสานที่
ตระเตรียมไว้แล้ว

โต๊ะอิหม่ามมาถามฉันว่าเขาเสี่ยงอะไรบ้างก่อนที่เขาจะไป ฉันก็
ต้องบอกตามตรงว่า เขาคงไม่คิดว่า เขาจะตาย เขาไม่ได้เสี่ยงอะไร และ
ไม่ได้มีสิ่งอะไรที่บ่งบอกว่าเขาจะลาลูก เมีย ญาติมิตร ลูกศิษย์ที่เขารัก
และหวังใยอยู่เสมอๆ

ศพของสามีไม่ได้อาบน้ำศพ เพราะในบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม
ได้ระบุว่า ผู้ใดที่เสียชีวิตจากการไปปะทะกับกาไฟร หรือคนนอกศาสนา
อิสลาม ศพผู้นั้นห้ามทำการอาบน้ำศพ และจะเก็บศพผู้นั้นด้วยเสื้อผ้าที่
เขาสวมใส่ ห้ามเอาผ้าชิ้นอื่นมาสวมใส่แทน

ส่วนตัวของฉันสัปดาห์แรก หลังจากเขาจากไป ฉันกินไม่ลง
ลูกคนเล็กงอแงมาก เพราะคุณนมแม่ไม่อิม ฉันเลยต้องซื้อนมกระป๋อง
ให้กินแทน ลูกๆ คนโตก็พลอยกินไม่ลงเหมือนกัน ทุกคนคิดถึงพ่อ เพราะ
พ่ออันเป็นสุดที่รักต้องจากไปอย่างกะทันหัน ที่พิเศษกว่านั้น ชีวิตพ่อ
ต้องจบลงด้วยน้ำมืออันโหดเหี้ยมของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง คำสนทนาของ
พ่อกับลูกๆ ยังได้ยินแว่วๆ ว่า “เรียนให้สูงๆ นะลูก โตขึ้นจะได้ไม่ต้องเป็น
ทาสเป็นบ่าวของเขา เรามีศักดิ์ศรีในตัวของเราอยู่แล้ว แต่ศักดิ์ศรีของเรา
ได้ถูกคนอื่นขโมยไป”

ข่าวการเสียชีวิตหมู่ในมัสยิดกรือเซะครั้งนี้ ทำให้คนทั่วโลกจับตามองประเทศไทย และตั้งคำถามว่าทำไมประชาชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องลุกขึ้นต่อสู้ หรือต่อต้านรัฐบาลไทย นับตั้งแต่ปัตตานีถูกรุกรานจากไทยจนถึงปัจจุบัน การสู้รบไม่เคยหยุดนิ่ง ไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐบาลสักกี่ชุด เหตุการณ์ความไม่สงบยังเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

แน่นอนที่สุดเมื่อสามีของฉันจากไป ผลกระทบที่ตามมาคือ ภรรยา ลูก ลูกศิษย์และสังครรอบข้าง นักข่าวพูดอย่างสนุกปากว่าคนที่ไปก่อเหตุในมัสยิดกรือเซะนั้นคือ “โจรใต้” แต่ผู้คนได้ยินข่าวการเสียชีวิตต่างมาแสดงความเสียใจกับฉันและต่างพูดประณามฝ่ายรัฐบาลและนักข่าวว่าไม่ระวังคำพูด และต่างเห็นพ้องต้องกันว่าฝ่ายรัฐบาลนั้นแหละที่เป็นโจรซึ่งทำร้ายเกินกว่าเหตุ

ลูกศิษย์ที่เป็นเยาวชนไม่กล้าจะมาเยี่ยมครอบครัวของฉัน เพราะจะมีเจ้าหน้าที่ความมั่นคงคอยตรวจคอยจ้องมองว่าใครบ้างที่มาเยี่ยมและอาจถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับสามีของฉันบ้าง

หลังเกิด “เหตุการณ์กรือเซะ” ไม่นานนัก เจ้าหน้าที่ความมั่นคงได้ใช้กฎอัยการศึกมาจับเยาวชนในหมู่บ้าน และจะถามถึงสามีของฉันว่า เป็นคนอย่างไร เคยเป็นผู้บงการก่อความไม่สงบมานานหรือยัง และเคยชักจูงเยาวชนให้เดินทางไปในทางที่ผิดเมื่อไหร่แล้ว ซึ่งทุกคนต่างตอบตรงกันว่า เขาเป็นคนดีคนหนึ่ง และยังเป็นผู้รู้ศาสนาที่ซัดแจ้งอีกต่างหาก

ภายหลังจากที่สามีของฉันได้เสียชีวิต ภาระการเลี้ยงดูครอบครัวต้องตกอยู่ที่ฉันคนเดียว เงินที่ได้จากการบริจาคจากชาวบ้านที่มาเยี่ยมฉันค่อยๆ หมดไป ลูกๆ ต้องไปโรงเรียนทุกวัน ส่วนทางรัฐบาลขณะนั้น

เขาไม่ได้ใส่ใจในเรื่องผลกระทบของชีวิตที่เหลืออยู่ เขาไม่ได้เหลียวหลัง แลหน้าว่าครอบครัวของผู้เสียชีวิตนั้นจะอยู่กันอย่างใด ปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับผลกระทบแก้ปัญหาตัวเอง

อาจารย์ไชรยา จามจรี เป็นผู้บุกเบิกมาเยี่ยมพวกเราถึงบ้าน จำได้ว่าครั้งแรกที่พวกเขามาเยี่ยมฉันตอนจะพลบค่ำแล้ว เขาถามถึงค่าใช้จ่ายในแต่ละวันว่าได้จากไหน ฉันก็ตอบว่า มีอาชีพขายข้าวและขายขนมให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนอิสลามียะห์ รายได้ก็ประมาณ 100-150 บาทต่อวัน ซึ่งถ้าวันไหนโรงเรียนปิดนั้นแปลว่าฉันก็พลอยขาดรายได้ไปด้วย หรือถ้าโรงเรียนปิดเทอมนั้นก็หมายถึงเราไม่มีรายได้เข้ามาเลย ก่อนที่อาจารย์ไชรยาจะกลับ เธอล้วงกระเป๋าตังค์และยื่นธนบัตรใบละร้อยสามใบมอบให้ พร้อมกับบอกว่าใช้เป็นค่าขนมของลูกและบอกว่าวันหลังจะมาเยี่ยมใหม่

จากนั้นไม่นาน เธอโทรศัพท์บอกว่ามีคนใจดีจากกรุงเทพฯ จะลงมาเยี่ยม ตอนแรกฉันรู้สึกสับสน หรือว่าคนนั้นจะเป็นสายลับจะมาสืบเกี่ยวกับครอบครัวของฉัน หรืออาจจะมาขู่ลูกเมียของผู้เสียชีวิตในมัสยิดที่เขาถล่มในวันนั้นหรือเปล่า ยิ่งได้ยินว่าเขาผู้นั้นเป็นถึง ส.ว. (สมาชิกวุฒิสภา) จากกรุงเทพฯ (สมาชิกวุฒิสภาจากกรุงเทพฯ) ยิ่งทำให้รู้สึกกลัวมากขึ้น

เมื่อถึงกำหนดการ สว.คนดังกล่าวได้ลงมาเยี่ยมเราจริงๆ ฉันถึงกับตะลึงและคิดไม่ถึงว่าเขาจะลงมาเยี่ยมเราจริงๆ ยิ่งสถานการณ์ในช่วงนั้นยังร้อนระอุ ตำรวจทหารยังทำงานหนัก บนถนนเต็มไปด้วยด่านตรวจของทหาร ชาวบ้านจะเดินทางต้องระวังตัวเป็นพิเศษเพราะกลัวลูกหลงที่ตำรวจ ทหารเหล่านั้นที่ถือปืนและพร้อมจะลั่นไกในยามที่เขาคิดว่าเขาผู้นั้นเป็นโจร โดยไม่ต้องตรวจสอบให้ละเอียดก่อนก็ได้ เพราะอำนาจ

ทั้งหมดอยู่ในมือของเขาอยู่แล้ว หรือถ้าเขายังผิดตัวก็ไม่ใช่ไรอยู่แล้ว เพราะทางรัฐบาลมีงบประมาณในการชดเชยอยู่แล้ว ถือเป็นการเยียวยาบุคคลเหล่านั้นไป

สว.ที่ฉันพูดถึงเขาชื่อ คุณโสมณ สุภาพงษ์ พุดจาเรียบร้อย อ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ เขายอมนั่งลงบนพื้นที่ไม่ค่อยสะอาดนัก พร้อมกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีกหลายคน เขาเลือกถามคำถามที่เบาๆ เป็นคำถามที่เราสามารถโต้ตอบกันได้ คุณสนุก หัวเราะเป็นกันเองมาก ซึ่งเขาจะเป็นคนที่ไม่ถือตัว ไม่ดูหมิ่นเรา ข้ายังเอ็นดูลูกๆ ของฉันด้วย เขามาได้ไม่นาน ก็บอกลา เพราะจะไปเยี่ยมครอบครัวอื่นต่อ ก่อนจะกลับเขาพูดและให้กำลังใจลูกๆ ของฉันว่า “เรียนให้สูงๆ นะ แล้วจะได้มาแทนที่พ่อต่อไป” ซึ่งฉันสัมผัสถึงทัศนคติ เขาได้ว่า เขาไม่คิดว่าสามีฉันเป็นโจรแน่ ๆ

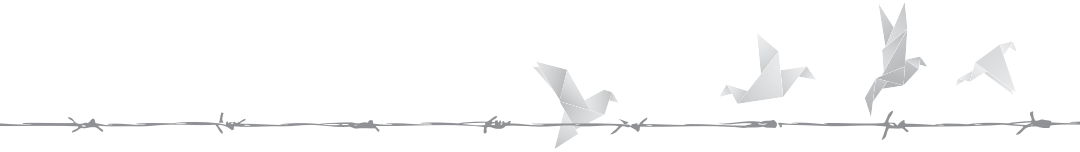
ฉันรู้สึกประทับใจ สว.ท่านนี้มาก ทำไมเขาช่างเป็นคนเข้าใจใจพวกเรา ฉันคิดว่าหากเขาเป็นมุสลิม เขาจะสามารถเข้าถึงประชาชนมากกว่านี้แน่ หรือถ้าเขาเป็นผู้นำประเทศอาจจะนำพาประเทศนั้นสันติสุขได้แน่นอน

วันนั้นเขาได้มอบเงินจำนวนหนึ่งหมื่นบาทเพื่อเก็บไว้เป็นทุนการศึกษาของลูก และให้ฉันเก็บไว้ใช้สอย ชื่อของที่จำเป็น จะได้ไม่ต้องไปกู้ยืมใคร

เมื่อเขากลับไปกรุงเทพฯ เขาคงรู้สึกเห็นใจกลุ่มพวกเราที่ได้รับผลกระทบเขาเลยอาสาเยี่ยมฉันเป็นครั้งที่สอง มาครั้งนี้เขาพูดว่า

“เธอดูว่าเริงมากขึ้น ไม่ซึมเหมือนคราวก่อน”

ลูกๆ ก็พูดถึงเขาตลอด ยังถามเลยว่า เขาเป็นมุสลิมใช่ไหม ทำไมเขาใจดีจัง ฉันก็ตอบว่า เขาทำตามมารยาทของท่านนบีเรา มาครั้งนั้น เขายังมอบทุนอีกจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นกำลังใจ และเป็นทุนการศึกษา

ของลูก ต่อมาเขายังมอบทุนอีกเรื่อยๆ เพราะเขามองว่าผู้ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และมีลูกหลายคนอีกด้วย เพื่อเพื่อนมนุษย์ที่กำลัง ตกยากลำบาก เขาเลยโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารเป็นทุนการศึกษาให้ลูก ทุนละ 500 บาท จำนวน 5 ทุน และจะเบิกสามเดือนครั้ง

ชีวิตและฐานะของครอบครัวตอนนั้นดีกว่าก่อนมาก เพราะเรามี เงินสะสมไว้ในธนาคาร ครั้นเราไม่มีงานทำ หรือช่วงโรงเรียนปิดเทอม เราสามารถเบิกมาใช้ได้

พ.ศ. 2551 คุณโสภณขอยกเลิกในการโอนเงินเพราะเขาคิดว่า ผู้ได้รับผลกระทบพ้นวิกฤตชีวิตแล้ว สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ลูกๆ ก็ โตแล้ว ประจวบเหมาะกับสมัยนั้นเป็นรัฐบาลของทักษิณ ชินวัตร ช่วงแรก เขามอบให้กระทรวงศึกษาธิการมอบทุนการศึกษาให้กับลูกๆ ผู้ได้รับ ผลกระทบที่ศาลากลางจังหวัดปัตตานี และส่งบัณฑิตอาสาสมัครพื้นที่ เก็บข้อมูลและสำรวจรายชื่อของลูกๆ และในที่สุดลูกๆ ก็มีทุนการศึกษา ใช้ในการศึกษาเล่าเรียนจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลจะให้เงินเยียวยาเป็นหลักล้าน. “เหตุการณ์กรือเซะ” ฉะนั้นให้คะแนนติดลบกับรัฐบาลชุดนั้นเพราะรัฐคิดว่า บุคคลที่ยอมพลีชีพในครั้งนี้เขายังไม่ได้รับความเป็นธรรม การเยียวยาคง ไม่ใช่ตัวเงิน หรือพาวุตรหลานของตัวเองไปมักกะฮูเท่านั้น แต่เป้าหมาย สูงสุดคือ หากความจริงให้ปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้นต้องการอะไรกันแน่ และ ต้องลงโทษผู้ที่บงการเหล่านั้นด้วยกฎหมายที่มีศักดิ์ศรี

หากให้พูดว่าขอบคุณที่เขาจ่ายเงินถึงหลักล้านกับญาติผู้เสียชีวิต คงพูดไม่ออกหรอก เพราะสถานการณ์มันไม่อำนวย “เขา” ทำไปเพียง เพื่อการเมือง และถูกกดดันอย่างหนักจากประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะ ประเทศมุสลิม “ความเป็นธรรมยังเดินทางมาไม่ถึงพวกเรา”

เหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ :

28 เมษายน 2547 ความทรงจำที่ไม่เป็นธรรม

9 ปีกับความรุนแรงรอบใหม่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งสัญญาณ ยึดเยื้อและเรื้อรังอย่างไม่เห็นจุดสิ้นสุด นับจากเหตุการณ์ปล้นปืนค่ายปิเหล็ง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ตามด้วยเหตุการณ์ร้ายแรง รายวัน และความรุนแรงก็ยกระดับขึ้น หลังเกิด ‘เหตุการณ์กรือเซะ’ วันที่ 28 เมษายนปีเดียวกัน โศกนาฏกรรมที่ก่อความสูญเสียชีวิตผู้คนและเจ้าหน้าที่รัฐรวม 108 ชีวิต บาดเจ็บอีก 6 คน และถูกจับกุม 6 คน จนถึงวันนี้ยังเป็นปริศนาว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เหตุใดวัยรุ่นและชายฉกรรจ์มุสลิม นับร้อยซึ่งส่วนใหญ่มีมิตรกับกรีซ จึงล้าบุกโจมตีป้อมจุดตรวจของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ ทหารที่มีอาวุธครบมือ โดยกระบวนการยุติธรรมจบลงแค่การไต่สวน การตาย แต่ไม่พิสูจน์ความผิดถูกแก่ใคร ทำให้เหตุการณ์นี้กลายเป็น สัญลักษณ์ของ ‘ความไม่เป็นธรรม’ ในความรู้สึกของพี่น้องมุสลิมในพื้นที่ และสังคมโลก

เพียงแค่ 9 ปีของความรุนแรงรอบใหม่ ออย่าเพิ่งลืมเลือนใน รายละเอียด เหตุการณ์ 28 เมษายน 2547 มิได้เกิดขึ้นที่มีมัสยิดกรือเซะ เก้าแก่อันเป็นรากประวัติศาสตร์อัตลักษณ์ของคนมลายูมุสลิมเท่านั้น วันเดียวกันนี้มีเหตุร้ายเกิดขึ้นพร้อมกันสามจังหวัด รวม 11 จุด โดยแยก เกิดเหตุในจังหวัดปัตตานี 3 จุดคือ (1) อำเภอนงจิก เกิดที่จุดตรวจ บ้านหม้อแกง (2) อำเภอเมืองปัตตานี คือมัสยิดกรือเซะ ฐานทหาร ต.ตาเสน และ (3) สภ.อ.แม่ลาน ส่วนจังหวัดสงขลาเกิดเหตุที่ป้อมตำรวจ อำเภอสะบ้าย้อย

สำหรับจังหวัดยะลาที่มีการก่อเหตุมากที่สุด 7 จุด ดังนี้ (1) อำเภอเมืองยะลา ที่จุดตรวจหน่วยปฏิบัติการหน่วยปฏิบัติการพิเศษ นปพ. (2) อำเภอรามัน คือที่ฐานปฏิบัติการ ตชด. ชุดสันตินิมิต ต.บาโจย (3) อำเภอบันนังสตา ที่ฐานปฏิบัติการ ตชด. ม. 2 บ้านบาเจาะ (4) อำเภอธารโต คือหน่วยปฏิบัติการพิเศษบ้านบัวทอง ต.บ้านแหร และที่กิ่งอำเภอกรงปินัง เกิดเหตุทั้งหมด 3 จุด คือ ฐานปฏิบัติการ กองร้อย ร.4151, ที่ว่าการอำเภอกรงปินัง และสถานีตำรวจภูธรกรงปินัง¹

สิ่งที่สะท้อนขวัญและเป็นที่ไม่พอใจของชาวบ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และคนทั่วโลกในเหตุการณ์นี้มีสองจุดด้วยกัน คือ หนึ่ง เหตุการณ์ที่กรือเซะที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด คือ 32 คน เนื่องจากภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่ได้เจรจากับกลุ่มก่อเหตุไม่สำเร็จแล้ว พล.อ.พัลลภ ปิ่นมณี อดีตนายทหาร จปร.7 ขณะนั้นตำแหน่ง รอง ผอ.กอ.รมน. ได้สั่งยิงกลุ่มดังกล่าวด้วยอาวุธหนักเข้าไปในมัสยิดกรือเซะ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 28 คน โดยอ้างว่าหากปล่อยให้เกิดเหตุการณ์ยืดเยื้อถึงช่วงกลางคืนเกรงว่าจะเกิดเหตุแทรกซ้อนจนคุมไม่ได้ ทั้งที่เวลาที่เจ้าหน้าที่ตัดสินใจใช้อาวุธหนักเข้าถล่มนั้น เป็นเวลาเพียง 14.15 นาที

และอีกสถานการณ์ที่เป็นที่ความเคลือบแคลงใจในหมู่ประชาชนทั่วไปถึงความถูกต้องชอบธรรม คือ การวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐต่อกลุ่มเยาวชนที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา จำนวน 19 คน เนื่องจากในหนังสือรับรองการตายระบุว่าผู้เสียชีวิตจำนวน 8 คนจากจำนวน 19 คน

¹ “สรุปเหตุการณ์สถานการณ์ใต้ วันที่ 28 เมษายน 2547”, ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนใต้ หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ออนไลน์), วันที่ 10 พฤษภาคม 2547.

ถูกยิงบริเวณศีรษะ หรือใบหน้า และส่วนใหญ่เป็นการยิงจากข้างหลัง²

เหตุรุนแรงนี้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์และอื้อฉาวไปทั่วโลก ทำให้หนึ่งเดือนต่อมา รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สมัยนั้น ต้องมีคำสั่งตั้งคณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีมีสียดกรือเฮะ แม้ผลการไต่สวนจะไม่ได้สรุปด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่กระทำการรุนแรงเกินกว่าเหตุ แต่คณะกรรมการฯ ก็เห็นว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่ไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างจริงจังเพื่อให้มีการเจรจาและยุติเหตุการณ์โดยสันติวิธี แต่กลับใช้วิธีการเข้าปราบปรามด้วยอาวุธหนัก

อย่างไรก็ตาม หลังเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว เบื้องต้นทางภาครัฐไม่ได้เข้าไปเยียวยาให้ความช่วยเหลือต่อครอบครัวผู้เสียชีวิต โดยเฉพาะทุนการศึกษา เนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์การเยียวยาของคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) สำนักนายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่ไปก่อเหตุทำร้ายเจ้าหน้าที่ แต่ทางองค์กรภาคประชาสังคมทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ก็ได้มาช่วยเหลือเยี่ยมครอบครัวที่เหลืออยู่เหล่านี้ และเรียกร้องจากภาครัฐให้เยียวยา ทายาทผู้เสียชีวิตให้ได้รับทุนการศึกษา กระทั่งปัจจุบันบรรดาลูกหลานของผู้เสียชีวิตเหล่านั้นก็ได้รับทุนการศึกษาและภรรยาและแม่บางส่วนก็ได้รับเงินช่วยเหลือด้านอาชีพ

ปี 2555 ภายหลังจากคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อความปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ซึ่งมีนายยงยุทธ วิชัยดิษฐ์ เป็น

² “ยุติธรรมเพื่อสันติภาพ: แดง 4 ปี เหตุการณ์กรือเฮะ จับตาระบบการไต่สวนคดีวิสามัญฆาตกรรม,” ประชาไท (สำนักข่าวออนไลน์), วันที่ 30 เมษายน 2551.

ประธาน ได้เสนอคณะรัฐมนตรี (ครม.) พิจารณาเพื่อส่งเสริมให้การเยียวยา
ฟื้นฟูเหยื่อและผู้เสียหาย ตลอดจนผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง หรือ
ความขัดแย้งทางการเมือง เริ่มตั้งแต่เหตุการณ์รุนแรงก่อนช่วงรัฐประหาร
19 กันยายน 2549 ถึง เหตุการณ์รุนแรงเดือนพฤษภาคม 2553 ครอบคลุม
ประชาชนทุกกลุ่ม เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อมวลชน ภาคเอกชน ตลอดจนครอบครัว
ซึ่งจะได้รับการเยียวยาขั้นต้นแล้วเกินกว่าร้อยละ 7 ล้านบาทขึ้นไป

ด้วยเหตุดังกล่าว ทางสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเรียกร้องให้มีการ
เยียวยากลุ่มที่เสียชีวิตโดยการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะ
‘เหตุการณ์กรือเซะ’ แม้ว่ากลุ่มผู้ก่อเหตุไปทำร้ายเจ้าหน้าที่ก่อน แต่
คณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากความไม่สงบใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีมติว่า เนื่องจากเจ้าหน้าที่กระทำเกินกว่าเหตุ
ทำให้คณะกรรมการฯ มีมติจ่ายเงินให้ครอบครัวร้อยละ 4 ล้านบาทให้แก่
ทายาทผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย ส่วนกรณีญาติผู้เสียชีวิต
ที่เสียชีวิตทางคณะกรรมการฯ มีมติจ่ายร้อยละ 7.5 ล้านบาท ถือเป็น
กรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐเกินกว่าเหตุ
โดยรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เชื่อว่าการจ่ายเงินช่วยเหลือดังกล่าว
น่าจะมีส่วนช่วยสมานแผลแห่งความรุนแรง และเป็นก้าวหนึ่งที่จะนำไปสู่
ความสมานฉันท์ ที่สำคัญเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยใน
เวทีนานาชาติว่าเป็นประเทศที่มีความเป็นธรรมและมนุษยธรรม³

ทว่า รัฐไทยก็ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายความเป็นธรรมและ
ความบาดหมางได้จริง!!

³ “เปิดมติเยียวยาได้ ‘สะบาย้อย-ตากใบ’ 7.5 ล้าน กรือเซะ 4 ล้าน ตายรายวัน
5 แสน,” ศูนย์ข่าวภาคใต้ สำนักข่าวอิศรา (ออนไลน์), วันที่ 11 มิถุนายน 2555.